

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни
«Спеціальні історичні дисципліни»
підготовки бакалавра
спеціальності 032 «Історія та археологія»
освітньо-професійної програми «Історія, європеїстика, археологія»

Луцьк – 2020

Силабус навчальної дисципліни «**Спеціальні історичні дисципліни**» підготовки бакалавра, галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія», за освітньою-професійною програмою «Історія, європеїстика, археологія»

Розробник: Бондаренко Г. В., кандидат історичних наук, професор

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

протокол № 6 від 23 грудня 2020 р.

Завідувач кафедри: _____ (Гаврилюк С. В.)

© Бондаренко Г.В., 2020 р.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, Освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 «Гуманітарні науки» 032 «Історія та археологія» Історія, європеїстика, археологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання <u> 1 </u>
		Семестр 2-ий
		Лекції 34 год.
ІНДЗ: є		Практичні (семінарські) 34 год.
		Самостійна робота 44 год.
		Консультації 8 год
Мова навчання – українська		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

Бондаренко Геннадій Васильович

кандидат історичних наук

Професор кафедри музеєзнавства, пам'ятокознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Контактна інформація (0978983706, bgv1946@ukr.net)

Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу: навчальна дисципліна «Спеціальні історичні дисципліни» є нормативною навчальною дисципліною підготовки бакалавра за спеціальністю 032 «Історія та археологія», освітньо-професійною програмою «Історія, європеїстика, археологія», спрямованою на ознайомлення студентів з новими методиками і технологіями історичних досліджень, вивченням історичних джерел, з тематикою ряду спеціальних історичних наук: палеографії, хронології, метрології, нумізматики, боністики, геральдики, музеєзнавства, вексилології і фалеристики, топоніміки. У процесі читання курсу згадуються археографія, сфрагістика, кодикологія, філегранознавство, філателія, герменевтика тощо, а також історична географія, етнографія, джерелознавство, археологія, історіографія, які виділені в окремі нормативні курси.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни. Мета навчальної дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни» – ознайомити студентів з великою групою історичних наук, які є важливою складовою частиною в системі історичних наук для підготовки випускників факультету історії, політології та національної безпеки освітнього ступеня «бакалавр».

Основні завдання вивчення дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни»: освоїти дисципліни, які визначені програмою, а саме: палеографію, хронологію, метрологію,

нумізматику і боністику, геральдику, музеєзнавства, вексилологію і фалеристику, топоніміку і навчитись їх використовувати в історичних дослідженнях.

3. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК)	<ol style="list-style-type: none">1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.9. Здатність бути критичним і самокритичним.10. Здатність працювати в команді.
Фахові компетентності (ФК)	<ol style="list-style-type: none">1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища.

	<p>9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.</p> <p>10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.</p> <p>11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.</p> <p>12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.</p>
--	---

Програмні результати навчання

<p>3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.</p> <p>4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.</p> <p>5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.</p> <p>9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.</p> <p>10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.</p> <p>12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.</p> <p>13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.</p> <p>14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.</p>

Бакалавр повинен знати: теоретичні засади та практичні сторони виникнення, становлення і використання спеціальних історичних дисциплін.

Бакалавр повинен вміти: самостійно працювати з джерелами і обирати необхідні методики і технології історичних досліджень відповідно до спеціальної історичної науки та використовувати у власних наукових теоретичних і практичних розвідках.

4. Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів, передбачених навчальним планом на вивчення дисципліни протягом семестру. Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					*Форма контролю/ Бали
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Спеціальні історичні дисципліни загально-історичного значення.							
Тема 1. Вступ до курсу	6	2			4		
Тема 2. Предмет і завдання палеографії.	2	2					
Тема 3. Виникнення і	3		2			1	ДС/2

розвиток слов'янської писемності. Глаголиця і кирилиця. Порівняльний аналіз уставу, півуставу, скоропису.							
Тема 4. Кириличні та римські цифри.	2	2					
Тема 5. Палеографічний аналіз писемних джерел.	3		2			1	РМГ/2
Тема 6. Українська рукописна і стародрукована книга XI–XVIII ст.	2	2					
Тема 7. Предмет, об'єкт і завдання неографії.	2	2					
Тема 8. Історична хронологія як спеціальна історична наука. Історичний час і поняття ери.	6	2			4		
Тема 9. Виникнення і використання календарів. Календар і хронологія стародавньої Русі.	2	2					
Тема 10. Переведення дат до XVIII ст. на сучасне літочислення.	2		2				РМГ, ДС/2
Тема 11. Переведення дат на сучасне літочислення за допомогою таблиць і формул.	2		2				РМГ, ДС/2
Тема 12. Історична метрологія як спеціальна історична дисципліна. Міри давнини.	6	2			4		
Тема 13. Виникнення і запровадження десяткової метричної системи мір та ваги.	2		2				ДС/2
Тема 14. Переведення одиниць вимірювання минулого на сучасну систему мір і ваги.	2		2				РМГ, ДС/2
Тема 15. Предмет і завдання музеєзнавства як історичної дисципліни.	3	2				1	
Тема 16. Музеологія і музеєзнавство.	6		2		4		ДС/2
Тема 17. Музейна справа на Волині.	6		2		4		ДС/2
Тема 18. Архівознавство та архівна справа в Україні.	2	2					
Тема 19. Стародрукована книга в колекціях музеїв та архівів Волині.	3		2			1	ДС/2
Тема 20. Колекціонування. Види і напрями розвитку.	2		2				ДС/2

Разом за змістовим модулем 1	64	20	20		20	4	20
Змістовий модуль 2. Спеціальні історичні дисципліни конкретно-історичного значення.							
Тема 21. Нумізматика як спеціальна історична дисципліна.	6	2			4		
Тема 22. Гроші в Україні: історія і сучасна грошова система.	6		2		4		ДС/2
Тема 23. Монети і грошовий рахунок Київської Русі. Періодизація та класифікація грошей в Україні.	2		2				ДС/2
Тема 24. Гроші і грошовий рахунок на українських землях в складі різних держав XV – початку XX ст.	2	2					
Тема 25. Геральдика як спеціальна історична дисципліна.	6	2			4		
Тема 26. Державні і національні символи України.	2	2					
Тема 27. Вивчення, опис і складання гербів.	7		2		4	1	ДС/2
Тема 28. Вексилологія або прапорництво як спеціальна історична дисципліна.	3	2				1	
Тема 29. Прапори областей України.	2		2				РМГ, ДС/2
Тема 30. Фалеристика як спеціальна історична дисципліна.	3	2				1	
Тема 31. Нагородна система України. Описування ювілейних і пам'ятних медалей.	2		2				ДС, Р/2
Тема 32. Історична географія як спеціальна історична дисципліна.	6	2			4		
Тема 33. Топоніміка як спеціальна історична дисципліна. Основний закон топоніміки. Топонім як історичне джерело.	6		2		4		ДС/2
Тема 34. Назви населених пунктів: та їхня характеристика (за вибором студента).	3		2			1	РМГ, ДС, Р/2
Разом за змістовим модулем 2	56	14	14		24	4	14
Поточний контроль (максимум 40 балів)							
Поточний контроль разом за 1 і 2 змістовий модуль							34 бали
ІНДЗ							6 балів
Модульні контрольні роботи (максимум 60 балів)							2*30 бал. = 60 бал

Поточний контроль (максимум 40 балів)							
Всього годин / Балів	120	34	34		44	8	100 балів

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури навчальної дисципліни. Загалом на самостійну роботу виділено 44 години.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Ознайомлення з монографічною і довідковою літературою, підручниками та посібниками різних спеціальних дисциплін.	4
2.	Складання коротких анотацій до спеціальних історичних дисциплін, які не вивчаються у нормативному курсі.	4
3.	Історична географія України	4
4.	Сучасна система літочислення	4
5.	Міри і одиниці вимірювання на українських землях у середні віки	4
6.	Блазонування гербів	4
7.	Монети середньовічної Західної Європи Періодизація та класифікація грошей Західної Європи	4
8.	Ювілейні і пам’ятні монети України.	4
9.	Геральдика Волині.	4
10.	Історична топоніміка Волині та Полісся	4
11.	Музейна справа	4
	Разом	44

IV. Політика оцінювання

Оцінювання здійснюється за 100-бальною системою відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки» та з урахуванням політики щодо академічної доброчесності.

Викладач на початку вивчення курсу ознайомлює студентів із політикою щодо дедлайнів, зазначаючи терміни здачі усіх видів запланованих робіт. Продовження дедлайну можливе лише у зв’язку з форс-мажорною ситуацією та за наявності документів, що її підтверджують.

Перескладання відбувається за умови не набрання студентом 60 балів під час вивчення курсу.

V. Підсумковий контроль

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, здавши тему, з якої відсутні бали. У разі неотримання 60 балів за результатами вивчення курсу студент складає залік в усній формі.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література:

1. Баренбаум И. Е. История книги. М. : Книга, 1984. 248 с.
2. Большаков А. М. Вспомогательные исторические дисциплины. 4-е изд., перераб. и доп. Л., 1924. 344 с., 13 л. ил.
3. Бондаренко Г. В. Спеціальні історичні дисципліни. Луцьк: Ред.-вид. відділ СНУ, 2015. 424 с.
4. Бондаренко Г. В. Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни. Луцьк : Ред.-вид. відділ ВДУ, 1997. 222 с.
5. Бондаренко Г. В. Спеціальні історичні дисципліни. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 424 с.
6. Борисов А. В., Лавренов В. И. Вспомогательные дисциплины исторической науки : учеб. пособие. Москва: Лилия ЛТД, 1996. 43 с.
7. Введение в специальные исторические дисциплины. М. : Изд-во МГУ, 1990. 276 с.
8. Введенський А., Дядиченко В., Стрельський В. Допоміжні історичні дисципліни. Короткий курс. К.: Рад. школа, 1963. 208 с.
9. Вспомогательные исторические дисциплины : историография и теория. К.: Наук. думка, 1988. 280 с.
10. Вспомогательные исторические дисциплины. Учебно-методический модуль / Под ред. А. В. Муравьева. М., 2004. С. 109–117.
11. Вспомогательные исторические дисциплины: историография и теория. Киев, 1998. 288 с.
12. Допоміжні історичні дисципліни. Програми педагогічних інститутів. К. : МО України, 1992. 16 с.
13. Историчне джерелознавство: [Підручник] / Я. С. Калакура та ін. К. : Либідь, 2002. 488 с.
14. Карти кабінету спеціальних історичних дисциплін.
15. Каталог видань кириличного друку в установах Волині (1600 – 1825). Луцьк : Надстир'я, 2001. 132 с.
16. Кобрин В. Вспомогательные исторические дисциплины. М. : Просвещение, 1984. 208 с.
17. Колекції документів кабінету спеціальних історичних дисциплін.
18. Колекції з нумізматики, боністики, геральдики, фалеристики та експозиція кабінету спеціальних історичних дисциплін.
19. Колекції музею археології.
20. Колекції музею етнографії.

21. Пронштейн А., Данилевский И. Вопросы теории и методики исторического исследования. М. : Высш. школа, 1986. 209 с.
22. Пронштейн А., Кияшко В. Вспомогательные исторические дисциплины. М.: Просвещение, 1973. 112 с.
23. Пронштейн А. Использование вспомогательных дисциплин при работе над историческими источниками. Изд. 2-е. М. : Изд-во МГУ, 1972. 118 с.
24. Рачков А., Чуистов А. Вспомогательные исторические дисциплины. М.: Просвещение, 1982. 80 с.
25. Специальные исторические дисциплины / За ред. В. Замлинського. К. : МО Украины, 1992. 323 с.
26. Специальные исторические дисциплины. Учеб. пособие / Сост. М. М. Кром. СПб.: Дмитрий Булганин, 2003. 634 с.
27. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ вищ. навч. закл. / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко [та ін.]. К. :Либідь, 2008. 520 с.
28. Стрельский В. Теория и методика источниковедения истории СССР. К. : Вища школа, 1986. 264 с.
29. Янин В. Очерки комплексного источниковедения. М. : Высш. школа, 1977. 240 с.
30. Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни. Навчальний посібник. К. : Аграр Медіа Груп, 2010. 197 с.